

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnek s pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Kinevezések; előléptetés's adakozás; sajtó-reform; felelet a duna-tiszai csatorna tárgyában; új irány az agitatio terén; komárommegyei tűzkárbiztosító társaság közgyűlési újabb hatánapja; torontáli új tisztkar; Gömör, Szatmár, Zágráb és Zala megyék közgyűlései; budapesti napló.
Spanyolország. (Bikaviadal Pampelonában; kivilágítás.)
Németország. (Roth erdélyi szász pap felszólítása a németekhez.)
Belgium. (Minden gabonafaj's élelmi cikk szabad beszállíttatása megengedtetik.)
Ertesítő; pénzkelet.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. föls. széplaki Petrichevi ch-Horváth János 10dik számú huszár-ezred alezredes és cs. kir. kamarást díjmentesen barósággra emelni és II a l b r i t e r József kir. bányásztanácsnokot és erdőségi főfelügyelőt több mint 40 évig hasznosan viselt hivatalbeli szolgálatainak méltánylása mellett saját kérelmére, egész rendes fizetése meghagyásával érdemlett nyugalomba helyezni kegy. méltóztatott.

A' nm. m. k. udv. kincstár a' fehértemplomi kir. sóhivatalnál megürült sóárnoki tisztségre Szilavik Józsefet, mehádiai sóhivatali ellenőrré pedig Gyurics Arzén Karansebesi k. sómázsólómestert alkalmazá.

Őszelő 7kén költözött jobblétre ideglázban, kiscsoltói idős Ragályi Károly, több megyének köztszeteleiben állott táblalabiraja's a' tornai hely. hivallást követő egyházmegyei érlyes és buzgó segédgondnoka, életkorának 63dik évében; ki ifju korában a' nm. m. k. helytartó-tanácsnál kezdvén hivataloskodását, titoknokságbul lépeit magányéletbe, de melly holtig a' közjónak vala szentele, mint ezt Torna és Gömör vármegyék és a' tornai hely. hivallást követő egyházmegye jegyzőkönyvei tanúsíthatják. Aggni indult testében is mind végig ifjui erő léteztvén, nem maradt el, sok öreg példája szerint, hanem a' korral haladva munkált hatáskörében, önzéstelenül a' haza jövőndő felvirágoztatásán, 's benne a' haladási párt erős támogatását veszté el. Béke porára!

Szerkesztő hivatalunknál a' tűz és víz által károsult rozsnóyok számára R. K. részéről 3 p. forint tétetettle.

Sajtó-reform. A' napisajtónak legszebb hivatása: a' közvéleményt tisztába hozni. A' nagy tömeg soha sem támogathatja azt, a' mit nem ért, habár üdvének egyetlen alapja volna is az; hanem csak azt pártolja, a' mihez mechanice szokott, habár az végpusztulása magvát hordja is magában. Egy szabad nemzet a' legnagyobb kincset sem vállalja el, ha ez tudta és akarata ellen tolatik nyakára. Tapasztaltuk ezt legközelebb saját reformi indítványinkon, nevezetesen a' közadó kérdésében is. Magok a' haladás hősei sem rögtön, hanem csak hosszszas studium és elmélkedés után jöttek azon meggyőződésre, hogy a' haza közadó nélkül, mai körülmények közt, fen nem állhat; 's a' mit ok hosszszas tanulás után tudtak megszerezni, mi okon kívánhatják, hogy az avatlatlan földmívelő nemesség, melly a' többséget teszi, a' soha nem hallott borzasztó eszmét „adózunk!” egyszerű megpendítésre elfogadjá? Ezen eszmének psychologic meg kellett bukni, még akkor is, ha némelly pártfőnökök által gonosz célra el nem torzították is. Minden ember és így a' nagy tömeg is csak ahoz nyujt vállat, a' mirül meg van győződve; meggyőződést pedig csak felvilágosítás után képes kiki magának szerezni; már ha az utasítástadó kortesi nagy tömeg minden felvilágosítás nélkül egy soha nem hallott új eszmére rögtönöztetik, 's ezt el nem fogadja, ezzel csak természete törvényét's faja psychologiaját teljesíti — mert különben is a' természet ugrást nem szenved, de apró lépcsőnként, akár a' két szélsőségig engedi magát csigázatni. Izzgatásnak csak ottan volna helye, hol a' deutri tárgyról már világos fogalma van a' tömegnek; e' nélkül a' tömeg között izzgatni akarni, ha nem visszaélés is, de mindig rendtévesztés. Példa világosabbat. Ha például két ügyhős elindulna korteskedni, egyik Jacotot, másik pedig Lancaster rendszerére izzgatandó és szavazatot szerzendő, képzelhetjük: minő korteskedés lehet az olly tömeg között, melly soha életében mind e' mai napig Jacotot és Lancaster névről mit sem hallott's azt sem tudja: patkány-irtásban vagy miben áll e' nevezett két tanrendszer? És mégis mind a' két főnök elegendő szavazattal lesz ellátva! Illyenek többnyire a' mi kortesk. magyarázás- vagy értelmzésben nincs köszönnet — Isten legyen irgalmas kegyelmes az illy mohó értelmezésnek! Mért nem tör-

téni előre és nyilván ezen felvilágosítás és értesítés? — Hiszen a' hallatlan új tárgyak értéséhez 's népszerűsítéséhez sok idő, sok vita és szóváltás kívántatik még akkor is, ha mind csupa tudós tanult tömeggel volna dolgunk, hát midőn avatlatlan laicusok közt forgolódunk! A' napi sajtó ezt fokoként minden erőtetés nélkül kifőzheti, tisztába hozhatja 's ekkor biztosak lehetünk, hogy a' hozandó törvény a' nép akaratjának kifolyása. — Sajnálatni, hogy a' sajtót, ezen drága kincset, mellyel a' legnagyobb konyhókba 's még a' zsiványok barlangjába is be lehetne hatni, illy méltánylással nem kezelik az álladalmak! A' melly dolognak nincs közönsége, az népszerű nem lehet. Ignoti nulla cupido. Nálunk ősi hagyománynál fogva, sem tudománynak, sem művészetnek sem irodalomnak nem volt kellő publicuma, azért is buktak meg jobbadán az e' nembeli kísérletek 's csak azok divatoznak, mellyeknek publicumjok van, mint: kortes, puska, pipa, agár, kártya, szivar, zeke, minister (öltöny), fényüzés, pompa, adósság, család'sat. Publicumot kell tehát legelőbb szerezni; és ha iskolákban nincs módunk a' serdülő ivadékok emberi's polgári rendeltetésére felavattani: legalább ne mellőznök el ezen hiányt sajtó által kipótolni!

Ha már ezen általányokat teendőnkre alkalmaztatjuk: nyilvános, miert szenvedtek legtöbb javítási indítványaink hajótörést. Nemcsak a' nagy tömeg nem érti, mirül van szó, de még maguk az avatlatlan sincsenek végképen tisztában némelly tárgyak iránt, mire több bizonyosság nem kell, az ellenkezőnél, miszerint látjuk, milly könnyen törvényre válik azon tárgy, melly iránt mindenek tisztában vannak 's úgy szólván csak a' sajtó utján. Ha arra kellene korteskedni, hogy a' magyar nemes ember mindenütt szabad és vámentes levén, a' postákon se fizessen levél-vitelbért és a' vendéglőkben ebédjeért'sat: ez indítvány a' tömegnél könnyen népszerűvé lenne és szavazati többségre találna, mert a' tömeg érti, mirül van szó slátja világosan, hogy haszna, nyeresége forog kérdésben. Épen illy könnyű volna bármi javítási indítványra többséget szerezni, ha már előbb tudná 's értené a' tömeg a' tárgy természetét 's látna világosan, mind ön, mind a' hon javát, 's ekkor szükség sem lenne a' sok vérengző korteskedésre; — de mi többnyire ezen létalapos készület nélkül fogunk izzgatáshoz 's az izzgatók, kiki ön céljára definiálja a' szönyeg tárgyat, az ellenpártot pedig legalább is örökös gyanúsítgatással ostromolják. — A' napi sajtó utján mindent gyönyörűn el lehetne intézni.

Az iparvédegyet egy a' legszebb honboldogítási eszmék közül; de ennek is el van tévesztve természetes utja, mert előbb izzgat, mint felvilágosít. — Holott a' mostani tactica, a' keringő aláírási izek, ugy látszik, több epét, mint rokonszenvet ébresztenek. Ha a' hírlapok a' tárgyat kimerítik: akkor aláírási izek nem kellene, mert minden hazafi önként az ügy pártolására tér; ha pedig a' hírlapok azt kimerítőleg fel nem világosítják: akkor sikeretlen, sőt keserű torzkép minden aláírási iv. Így pazarolottnak nálunk el a' legszebb erők szétdarabolva, saját veszedelmünk érlelésére. A' ki egyenes uton jár: van é annak szüksége buddogásra? Illy fogások mellett pedig ha az ügy nem boldogul: nem szükség idegen elemeket gyanusítani; maga az eljárási tactica az ügynek legelső gyanusítója. Hát ha még az is valósulna, a' mit sokan emlegetnek, hogy t. i. az egész vállalat nem egyeb' szélmalomharcznál? Ha a' szunyog len torlás 's nevétséges demonstratió? Ha a' szunyog az elefánttal kél harcra: mindig a' szunyog veszt. Csak az szerenesék, hogy az elefánt nem is hederit a' szunyogra 's nem mutatja óriási hatalmának ezer meg ezer ágait. De hagyjuk ezt, — nézzük inkább a' természeti egyenes utat. Ha a' külföld gyártványai, kézművei vagy műiparczikkeiért kiadott pénzünk milliókkal többre rug annál, mint a' mit kiküldött nyers terményinkért a' külföldtől évenként beveszünk és így pénzünk folyton fogyván, olly szegénység 's tehetetlenségre jutunk, a' minőben már vagyunk: mi természetesb, mint honi gyártványok 's kézműczikkeivel fedezni szükséginket, hogy így a' pénz a' honban maradván és még évenként azzal, mit a' külföld-

tól termékinkért beveszünk, szaporodván, ha ugyan a' külföld ildomos nem lenne visszatörölásrul gondolkodni 's termékeinket kizárni, — lassanként ismét lábra állhassunk. Ha ez buzgó hazafisági ötlet, akkor nem ezen buzgóságot, hanem ennek eltévesztett módját, az aláírási izeket kárhooztatja az ellenzék. És ezen ellenzék nem ellenség, hanem szintolly buzgó honfui érzelmű, mint amaz, mind a' mellett is, hogy ellenszegül; mert nem az ügy, nem a' személy, hanem a' modora' tactica teszi az ellenszegülés tárgyat. Azért illy ellenmondás nem hazaárulás, sőt kötelesség mindaddig, míg nincs ellenmondani való. Hisz az sem bizonyos: a' két-tőköt mellyik az ellenmondó fél? hanemha feltesszük hogy a' ki előbb felszólalt, azaz avto's epha. Ha ki pedig még mindezek megmondolására sem békülne ki az ellenmondással: legalább gondolja meg, hogy szabad honban lakunk, addig is, míg a' harc végén elvállik, mellyik félnek kell pirulnia? Nem a' czél tehát, hanem annak eszköze's módja ebbena' botránykó. A' régi syllogismus conclusiója is ugyanaz marad. Ha tehát ma már, ujnemű sikeres és a' korszellemhez illő conclusiót akarunk élvezni: ugy ahoz illő praemissákat is szükség előrebocsátanunk; különben hasztalan tekozzoltatnak el minden erő, buzgóság's gyanusítások. Hiszen a' természet nem csalhatni meg, mellynek törvénye: caeteris paribus az idők örökléteig ugyan azon egy eredményt hozni elő, és csak caeteris imparibus ad más eredményt. Ha mi tovább is vesztegleni akarunk eddigimegrőgzött ősi indolentiánkban, vagy legfőlebb szalmatűz-fellobbanásink után more patrio et avito módon elpernyedni, ugy ezen apathiának továbbra is csak az lesz eredménye, a' mi eddig volt, t. i. folytonos pangás elszegényülés's ezekkel járó demoralisatio; — de ha jóllétet és pénzt akarunk: akkor ennek eszköze't is akarnunk kell, — többet kell tenünk mint eddig, — mert a' mennyit vetünk, annyiról aratunk is. Ha önálló nemzet akarunk lenni: akkor az önállás kellékeit's feltételeit is respectálni kell a' legutólsó kerékszegig. De chinai kőfállal a' világtól hermetice elszigetelve soha sem lehetünk, más mívelt nemzetek előhaladásán szükség minden esetre okulnunk a' tudományok, művészetek 's mesterségek végetlen fejleményű térein, másként nem haladhatunk, de meg sem élünk, vagy semmivé leszünk, ha a' földmívelő osztállyal egyszerűleg nem ápoljuk az iparüző és kereskedő osztályt is, melly három személynek önálló 's haladó országban összeforttan kellmüködni. Mi volt eddig a' földmívelő, mi az iparüző, mi a' kereskedő osztály? azt jól tudjuk. Ha tehát ezután legalább szükséginket belföldi czikkekkal ohaftjuk fődzöni: az ipart és kereskedést a' földmíveléssel egyenlő harmoniába kell hozni, mert e' három egymástól elválhatlan. És ez még csak első oldala a' dolognak, 's elég az ügy fontosságát megmutatni, ha semmi több ok nem volna is. De tekintsük ennek második oldalát is. Folyt.

Felelet a' dunatiszai csatorna tárgyában a' Jenlenkor s. e. 73d. számában Ballaír által nyújtványított aggodalmakra. Maga B. ur elismeri, hogy illy nagy kiterjedésű csatorna terve sok előbb elhárítandó akadályal van öszszekötve, nehogy az a' Tisza vidékének, mitől maga is tart, vízáradásokat okozzon 's nehogy tunnelekre, mellyekre fordítandó költségeket a' csatorna minden remélhető jövedelme alig pótolhatná ki, legyen szükség; meg kell ismerni B. urnak szinte azt is, hogy egy részvényes társulat csak akkor alakulhat biztos alapon, ha az elvállalt terv öszszes költségei előbb biztosan kiszámittattak — és épen ezekben helyzi a' dunatiszai csatorna vállalatjában működő választvány folytonos intézkedését; ezért tartá szükségesnek több nagy tekintetű külföldi vízmérnöknek helyszinü birálatait szorgalmazni, mind azért, mert hazai mérnökeink illy óriási munkának példáját nem mutathatják; de azért is, mert az európai nagyhirű külföldi vízmérnökök véleményeiben külföldi nagy kereskedelmi házak és egyéb töképezések, mellyeknek e' vállalathoz hozzájárulásuk szükséges, nagyobb megnyugtátásukat találják fel.

Ezeket előbocsátva, de mellőzve minden B. ur értekezésében foglalt aplotalan, de méltatlan gyanúsítgatásokat is, röviden csak azt tartom szükséges-

nek válaszolni: hogy már a' júniusi közgyűlés jegyzőkönyvében, mely akkor minden lapban megjelent, e' vállalat pártolói 's főleg az előleges költségek fedezői tudósították, mikép K l e n z e, bajorországi belső titk. tanácsos és a' kir. építő-igazgatóság elnöke a' csatornavonalat bejárta; azóta pedig véleményét be is küldötte, mely most a' választványi tagok közt közzé; vizsgálatára szolgálhat tovább B. urnak, miszerint jelenleg is Tierney Clark angol nagy tekintélyű mérnök ur Beszédes ur jelenlétében vizsgálattja 's furatja a' javasolt csatornai vonalt, és hogy végre még Hollandiából is egy nagy tekintélyű vízmérnök megérkezése naponkint váratik.

Mind ezek tehát tanubizonyságai annak: hogy báró Sina György urnak vezérlete alatt, ki ezen csatornavállalatot szíven hordozza, a' dunatiszai csatorna, ha csak meggyőzhetlen financiai vagy technikai akadályok nem elleneznek, foganatosíthatni fog; de mutatják azt is, hogy a' választvány lehető legnagyobb serénységgel sem tehetett egyebet, mint ezen bővebb vizsgálattételek által az előadott akadályok és nehézségek elhárítására törekedni, hogy azok megszüntével a' társulat annak rende szerint alakulva munkálkodhassék. E g y ü g y b a r á t.

Uj irány az agitatio terén. Hogy az oppositio, legalább az új rendszert illetőleg, késznek mutatkozik a' conservatívekkeli egyesülésre 's alkotmányunk, vagy is szorosabban, meggyőzhetünk érdekébeni munkálkodásra, annak, mint mult cikünkben érintettük, világos jeleit adák az ellenzék vezértagjai Pest megye martiusi közgyűlésén; hogy a' conservatívek az egyezkedni akarókat részint gúnyos visszautasítás, részint egyenes megtámadás fegyvereivel fogadják viszonzatképen — láttuk mind a' tulconservatív lapok eddigi magokviseletéből, mind azon résznek, mellyet e' lapok képviselni hisznek, megyei életünk körében eddig kifejtett eljárásából. Vegyük kissé közelebről vizsgálóra ezen hadi állások lehető következeit 's kísérsük meg, habár csak főbb vonalokban is, megírni képét alkotmányos jövőnknek.

Az ellenzék megyéről megyére egymásután bukik és pedig oly szomorú conjuncturák közt, mihez képest még azok is, kik hazánk sarkos szlopainak megrendítőjékként tanulak ismérni az oppositioinak tulhajtott buzgókodás szülte cselekvésit, kénytelenek fájdalom-szorította kebelrel fölshajtani az erőszakos foglalások szemléltetése, 's ép azon hűség szeretettel fogva, mellyel az ő szerkezet iránt viseltetnek, eként kiáltani föl: uram! ne engedd, hogy a' magyar alkotmány oly eszközök segítségével védelmeztessek, minőket darab idő óta széles e' hazában mindenfelé alkalmaztatni tapasztalunk!

Azok közt, miket körülbelül egy év lefolyta alatt hazánk alkotmányos viszonyaira vonatkozólag koronként elmondanunk lehetne, többször volt alkalmunk nyilatkozni a' külön politikai pártok fölől; ha visszazogondol e' sorok írója ezen időszakonként nyilvánított saját nézetire, fájdalom nehezen keblére öröm helyett, fájdalom azért, mert az előre megjósolt veszély elkövetkeztek jobb érzésű embernek állításai valószínű öröm helyett fájdalmat kell éreznie. 'S pedig mi éppig járánk, mert azon rövidke időköz, melly korábbi nyilatkozatunk 's a' jelen perc közt lefolyt, kézzelfogható bizonyítá be, miszerint mind az, miket sejtelmek 's hazafini aggodalmak szüleményiként tártunk föl — nem sűrű vérokozta fekete képzelt ábrándozásai, hanem viszonyunkban rejlő azon benső okok kifolyásai, mellyről Román legnagyobbs kormányfőjének következőleg nyilatkozott: fatalis necessitas sempiterna rerum veritas.

Többi közt mondva volt, miként hazánkban oly basisra állítani a' politikai pártok teoriáját, mint a' m a i Anglia vagy Franciaországban divatoz, legjobbesetben is nem más, mint a' kiindulási szempont tévesztése, oly tévesztés, melly következeiben nemzetünk végtelen sok veszélyt árasztat. Mások 's köztük azon lap is, melly iránt bizony különös sympathiát vagy nézetekbeni egyezést e' cikkek írója sem mutatott, figyelmezteték olvasóikat azon különbségre, melly Magyarország és Európa egyéb alkotmányos országai közt kormányviszonyi tekintetben létezik 's megmutatni ügykeztek, miszerint illy roppant különbség állván főn kormány és nemzet közti viszonyokat illetőleg — nem tanácsos, sőt nem is szabad, könnyelműen utánozni akarni a' mondott alkotmányos nemzeteket egy vagy más újabb institúciók elfogadtatása 's átültetésével. Ohajtható lett volna, hogy e' különbség ne feledtessék ki számí-

tásaikból akkor is, midőn politikai pártok fejlesztése 's rendszerítése hozott szóba; azonban — mint eléggé tapasztaltuk — nemcsak kikerül e' különbség az egyes pártok figyelmét, hanem még ennél tovább menve, legtöbben egyenesen Anglia vagy Franciaországot tűzék ki utánzásai példányul egy vagy más politikai felekezeti számára.

Ezen balfogásnak legelől is egyik, sajnálkozásra méltó, következeése lón, miszerint kimondatott, hogy Magyarországon — mert alkotmányos ország, — biztosan csak úgy haladhatni, ha a' külön politikai pártoknak lehető leghatalmasabb játéka engedtetik, 's a' kormány, a' helyett, hogy párton kívül maradván, körülményekhez szabott mérsékléssel ügykezzék egyik vagy másik fél túlfajuló befolyását gátolni, 's a' törekvések sulyegyenben tartását eszközölni — ha e' helyett maga is a' küzdők közé vegyülne, 's elvégre is egyesülne a' legerősebbel, 's tenné azt hatalmassá valamennyi fölött. — Ki sem mondhatni, mi gyász-következési lenne ránk nézve e' tan, ha általánosan elfogadtatnék. Ugyanis magok azok, kik ezen tant legvilágosabban bevallák, 's annak híveül esküdtek, uton utfélen hirdetni soha meg nem szünetek, miként a' kormánynak, azon sajtószéri helyzetnél fogva, melly hazánkban a' monarchia egyéb tartományi irányában jutott, egészen azon érdekei nem lehetnek, mellyek magyar föl fogás szerint e' haza fölvirágzását leghamarább 's legnagyobb mértékben eszközölhetnék. Midőn chezképezt kimondák, hogy a' kormánynak okvetlenül egyesülnie kell valamelyik párttal, egyszersmind kimondák azt, miszerint e' haza boldogságát nem hiszik eszközölhetők oly tényező lényeges közremunkálása nélkül, a' melly tényező már természeténél fogva — de az érintettek vallomása szerint is — a' magyar érdeknek nem barátja; 's ez esetben nem kívántak mást elérni, mint egymást váltogató pártok mulékony uralkodását, 's bukásait, a' köz egész érdekének mellőzte sőt veszélyeztetésével.

Ha pedig a' főnérintett 's viszonyokra szerencsésül alkalmazott elv fölállításakor bizonyos hátrányt színezetű pártot tartottak szem előtt — oly pártot t. i. melly Magyarország közvetlen 's magyar föl fogás szerint valódi érdekeinek leendne képviselője, ez esetben szükségkép 's már a' priori kimondák, mihez képest az, mit akarnak, teljességgel lehetlen; tehát hogy a' haza tőlük nagy szavaknál egyebet ne várjon, mert működésüknek sikere csak úgy volna remélhető, ha oly párt, minőt imént emlitünk — érdeken egygye olvadna a' kormánnyal, ezen egygye olvadás pedig csak akkor történhetnék meg, ha a' párt megszünnék olyan lenni, a' minőnek vallja magát 's tartatni kíván.

A' magyarnak megvolt mindig azon sajtósága, miszerint nem igen törődött elvont okoskodásokkal; ezen dícséretes tulajdonságának következeése gyanánt tekinthető, ha olyas kimutatások, minő a' kevéssel főnebb előadott, nyom nélkül enyésznek el; valamint azon keleties nyugalmaság is, mihez képest inkább megnyugszik a' dolgok hibás menetén is, csak ne kelljen az okok egybevetésével magát hosszasan fárasztani. Az oppositio jobbadán legmagyarább embereinkből áll 's azért nem vehetnek nekik rosz néven, ha ezen tulajdonságtól nem egészen mentek; hogy pedig csakugyan illyenek, mutatja legközelebb azon tűnemény is, mellynek a' megyei élet napról napra újabb ismétléseit nyújtja, 's minek magasztalásával az időszaki sajtó bizonyos töredéke derekasan büszkélkedik.

Ugyanis minduntalan hallatszik a' panasz, hogy az oppositioinak organuma, melly sajtóitáren egyedül ellenzéki érdekeket képviseljen — nincs; — továbbá naponként új meg új hírek tudatják, miként az ellenzék itt is ott is leszorítottatik a' municipalis élet szabad munkálkodási teréről; — 's végre alig vehetünk bizonyos lapokat kezünkbe, hogy ne kellene olvasnunk, mint másított meg ez és ezen (ellenzéki értelemben hozott) végzés 's mint nyerő meg egy vagy más egyed a' KK. és RRék bizalmát egykét hét alatt oly csudalatos mértékben, mihez képest ugyanazon terem, melly kevéssel előbb a' kérdéses személy mellőztetését, vagy más uton módoni sértetését hallásügettetni, most rögtön magasztalásokat viszhangoz, 's az illetőnek érdemszerinti kitüntetéséért főnsőbb helyre intézendő fölírásokat lát terveztetni 's. t.

És a' magyar ellenzék mit tesz? — tán örvend, hogy elfogadtatott elve? — tán szerencse-kívánatokkal üdvözli a' pártot, melly jelenleg kormányi kezvezésben részesül? — Ellenkezőleg ép az oppositio

az, melly veszélyt kiált. 'S kit vádol, kit bánt leginkább? — a' kormányt; 's miért? mivel a' magyar oppositio vezérének elvét sajátjává tette. Patere legem, quam tuleris ipse — mondanók, ha a' főnebbi tan embereihez kívántunk volna valaha számíttatni; most azonban fölshajtunk: vajha a' magyar, ki keleti sajtóságiból oly szörnyű sebességgel hagyja magát kivetketetni, vetkeznél le már valahára csak egy részét is a' főnebb elemzett dícséretes tulajdonnak is, 's pillanatszülte elhatározások, vagy ittott fölkapott nagy szavak helyett férfias kitartással gondolkoznék hazája 's nemzetének jövője fölött!

A' es. kir. szab. révkomáromi biztosító-társaság tűzkár — biztosítás végett alakulhatásra f. évi szeptember 15dik napjára tűzött közgyűlésében a' köröztetett 152 aláírási iv közül mondott napig csak 45 iv érkezvén be, ezeken pedig koránsem foglaltatván oly számbani részvényvállalások, miszerint a' nevezett társaság magát alaptervezetékhez képest tűzkárbiztosítási újabb céljára nézve alakulniak nyilatkozathatna volna, alakulási közgyűlést jövő 1846ik évi február 3dikára volt kénytelen halasztani. Tisztelettel kéretnek tehát minden t. c. iv tartó urak a' kezeik közt levő iveknek tovább is köröztetésére 's csak jövő évi január hónapban — de már akkor halasztás nélkül — Révkomáromba az igazg.sághoz beküldésére. Az igazgatóság által. *)

Gömöri közgyűlés F. hó 9dik 's következett több napjain Rima-Szombat városunkban tartott évnegyedes közgyűlésünket főispánhelyettesünk saját elnöklété alatt vezérelte; második volt ez tisztválasztásunk után, mellyet közigazgatási tekintetben eredménydusnak méltán vallhatni 's a' hozott üdvös határozatok belételetünk működésére tápbármat fognak csepegtetni, míg municipalis rendszerünknek sok árnyéklattóli megtisztulását mindinkább eszközözendik. — Tanácskozásinkat rend, és az ellenvélemények méltányos kihallgatása jellemzők 's míg köztisztlettel karolt főispánhelyettesünk a' megyei élet gépezetének biztos irányt mutatott, a' Rendek éber gondtal örökösök alkotványos jogainak megőrzése fölött, aggodalommal tapintva a' nagy beteg ütének rejtélyes laktetésit. Legelőnebb vitákat idézett elő a' h. tanácsnak, katonai hatalomkar-alkalmaztatás iránti, országszerte ismértes intézvénye, mellynek hallgatag figyelemmel kísért fölolvastatása után, az 1840ik országgyűlésből hazafini magasztos buzgalomról ismert Sz. K. táblabírák első emelt szót amaz intézvény elfogadtatása ellen, terjedelmesen mutogatván annak törvényellenességét, elsorolva, mikép az a' megyei autonomiát lényegében sérti meg; mert ki akarja ragadni a' megye kezéből az alkotványos jogok legszebbikét, melly a' közbátorság fentartása iránti körülhatlan rendelkezésben alapszik; fölvidézte az 1635ik évi 15 t. c. t., melly szerint a' katonaságnak megyébe hozatala 's elhelyezése, egyenesen a' megyének adatott által, miből nyilván következik, hogy a' közbátorság fentartása tekintetében is arról csak a' megye — közönség és nem egyes tisztviselői rendelkezhetnek; elmondá tovább az okokat, mellyek szerint az intézvény célzásiban a' hazára 's municipalis rendszerünkre veszteljes jövendő károhozata rejlik, 's elvégre tisztán mutogatta, hogy az magára a' kormányra is veszedelmes, mert elvkér. lésekben használtatva rendszeresen, senki jót nem állhat, hogy olykor a' kormány kívánata ellen nem forduland, miből legkellemetlenebb eseményeknek mulhatlanul kellene bekövetkezni, 's miután a' kormány és kormányzottak között létezni kellő kapocs kölesönös viszonyait alkotványos tekintetben élethű szavakban rajzoló, elmondván az egymás iránti kötelességeket, mellyek teljesítése nélkül a' bizalom láncszemei szilárdulni nem képesek, az 1723: 58 t. cikk nyomán ő föltségéhez fölírását kívánt, mellyben kiemeltessék, hogy mi a' rendnek baráti vagyunk, épen azért az említett törvény által is biztosított jogainkat a' közlött intézvény által előidézendő önkénynek és szabad tetszésnek alá nem rendelhetjük, innét fejlenék a' rendtelenségek és zavarok oly kutforrása, melly magával sodorná polgári létünk fő biztosítékát; mondassék abban ki: hogy azon intézvény szerinti rendelkezéssel a' fenálló 1723: 58. t. c. a' kormány

*) E' lapok szerkesztőjéhez is küldetvén egy aláírási iv, szives bizodalommal szólítottuk fel honf. társainkat, hogy kik ez üdvös vállalat létesítésére segítséget nyújtanak hajlandók akár a' két testvér fővárosiak akár egyéb vidéki uraságok közül, e' szándékjukról személyesen vagy hírtmentes nyilatkozataik által szerkesztő hivatalunkat értesíteni méltóztassanak. Szerk.

Ital nyíltan támadtnék meg, 's törvényes okaink kifejtésével ő felsége ezen intézkedést visszavételére kéressék, egyszersmind kellő óvakodással határozassék el, hogy a RR. ez intézkedésben érdekelt katonai hatalomkar-használattól mindenkit tisztviselőik közül szigorúan eltiltanak 's mondassék ki, hogy a RR. akaratának hozzájárulása nélkül ama katonai hatalomkart senkinek használni nem szabad. Többen szólta az előbbi lelkes szónok után, pártolva annak előterjesztését 's egy sem találtatott, ki az intézkedést elfogadtatása mellett nyilatkozott volna, csupán egy táblabíró járult véleményével annak megszorító módosítások mellett elfogadtatásához, melly azonban bár a főisp. helyettes által pártoltatott, viszhangra nem talált, így Sz. K. táblabíró indítványa lelkes fölkiáltással fogadtatott el, 's midőn azon szellemben elnök főispánhelyettes a végzést kijelenté, egyszersmind annak ellenében maga részéről óvást nyilatkozott. Mire a fő közügyész szót emelvén, előre bocsátva, hogy a megyei végzések mindenkit, magát az elnököt szintugy kötelezvé, az iránt főisp. helyettes is engedelmességgel tartozik, 's miután itt az 1723: 58. t. cikkben alapított határozat ellen jelentett óvás, ennek ünnepelesen ellenmondott. Elnök főispánhelyettesünk azonban közbevetett óvásának, maga hivatalára érve jegyzőkönyvbe vételét kívánván, vezérszónok táblabíránk Sz. K. szóhoz jutva, előterjeszté, miképp óvást százados gyakorlattal szentesített törvény ellen senki érvényesen nem tehet, emlité a honti kebelrázó eseményeket, hogy körlevelek küldettek szét az ország törvényhatóságokhoz, de rendeltetésük helyére nem juthattak 's a megyehez sem jövének meg, a megyék között törvényesen fenálló szabad levelezésen ismét új sérelem következett eljegy az illetők illoyalitási tette lépve a nemzet legszebb jogát nullificálni indultak 's felhozta, hogy ez intézkedésben meg nem nyugvásunkat egyedül alkotmányos institúciónk megőrzése parancsolja 's bár főispánhelyettesünknek eddig tanusított pártatlansága, közjóiránti nemes buzgalma 's a RR. jogainak tiszteletben tartása (zajos éljen) ön személye irányában bennünk legkevésb aggodalmat sem gerjesztnek 's a közte és közöttünk szorosra font bizalom erősen reményt nyújt, hogy kormányzása alatt elnöki önkény 's törvénytelen cselekvényekre vonatkozható panaszra okunk nem leend, elvkérdés forogván fel a jelentett óvás jegyzőkönyvbe nem jöhet. — Ebben pontosulván több szónok előadása is az óvásnak jegyzőkönyvbe iratása elmellőztetvén, néhány kötelezővénynek betáblázatás végetti felolvasatása után a gyűlés délután 2 órakor eloszlott, folytatása köv. napra halasztatván. Sept. 11 én a gyűlést jegyzőkönyv-hitelesítéssel kezdtük meg régiebb gyakorlatszerint 's midőn a katonai karhatalom iránti hely. tanácsai intézkedésre tegnap hozott végzésünk felolvasatott, elnököt főisp. helyettes óvásának jegyzőkönyvbe vételét ismételve sürgette, de a RR. ebben meg nem nyughatván, érdekes vitakozások után abban állapodának meg: mondassék jegyzőkönyvileg az érdekelt határozat sorai után az, hogy a főispánhelyettes annak ellenében ön hivatalára nézve óvását jelentvén ki, az előadott óvás mint törvényellenes érvénytelennek 's helyt nem foghatónak kimondatik 's a jegyzőkönyvi pont ennyiben bővítettett. — Országunk érdemekben aggott nagy nádora felszázados hivataloskodásának nemzeti ünnepe, mi is a kitűzendő időben tisztelkedendő biztosságunk kiküldését most akkorra — elnöki — köz. lelkesedéssel fogadott indítvány következtében elhatároztuk, annak vezérlétére szeretett főköormányzónkat a bizodalom édes hangján megkérvén, hogy nyilvánítsa a nemzet forró halálját hű tiszteletben a nagy férfi iránt, kinek Magyarországot jöllétre szentelt hasznos élete kitörölhetlen emléket hagyand minden jó kebelben, kinek érdemeit a haza évtalpjai, jótékony törvények 's annyi hasznos intézet a késő kornál is kérkedve emlegetendik. — Folytatjuk.

Szatmár megyei közgyűlés sept 9 ik 's köv. napjain. Hála az égnek szegény megyénk is mutat-hat fel valahára — annyi meddő év után — egy gyűlést, mellyben belrend tekintetében tétetett is valami. Megyénk egy nagy büntől szabaditá fel magát, 's ha szigorú végzése szigorún megtartatik, többé e büntet nem is esik. Ez az adózók pénzének menthetlen kezelése. Elszedték tisztviselőink a szegény adózónak utolsó falatját, hogy a közadó behajtva legyen, míg másfelől 12 év alatt sok ezerre menő adó-pénz általunk nemesi költségekre elköltetett, részint tisztviselőinknél kin hevert — minden kamat

nélkül. E' gyűlésen valahára minden adósságunk tüsténti befizettetését 's azt elhatároztuk, hogy soha többé nemesi tartozásokra adó-pénzből kölcsönzés ne törté njék.

Mind azokat, kik megyénk iránt elfogulva vannak ohajtottam volna közgyűlésünkbe, és ha végig hallgatták vala 13 év borzasztó visszaéléseit — még pedig a közigazgatásnak csak egyik ágában, — megkérdeztem volna: vajjon rendről 's becsületes adminisztrációról szólni 's bizonyos pártot par tout kormányon tartani a megyében nem valódi gúny? megkérdeztem volna: szabad é bizonyos párt fenntartásaért megtérni illy nagyszerű visszaélések? szabad é némán hallgatni az ellenzék folytonos kiáltásait ott, hol szegény nép veritékes filléreinek elpazaroltatásáról vasszó? ki fogja ennyi éven át kinheverő pénzek kamatait a szegény adózóknak megtéríteni? Valóban égrekiált bününk, midőn a szegény adózó tiszteinktől sanyargatva 50 — 60 sőt 100 percentet kénytelen fogadni, hogy adó tartozására előlegezzen, míg mi 10 — 12 évig saját költségeinkre elköltve, vagy tisztviselőink kezében ingyen heverve elnézzük!

Hogy e' minden becsületes embernek kínos helyzetből kivergődtünk, a dicsőség főleg gr. Károlyi Györgyöt illeti. Tisztelet becsület mindenkinek, de igazság is. Hányszor nem kísérték meg egyesek, sőt egész párt valahára eltávolítani a gyalázatfoltot megyeinkről, mi e' tekintetben évek óta nyomta? mindannyiszor a kérdés — daczára minden erőfeszítésnek — pártkérdéssé lön 's a keserű tusában merült el az orvoslás. Most gr. Károlyi Gy. élire lépett az ügynek 's az adózó pénztárak tüsténti kielégítettését szigorú kötelesség gyanánt követelve, U. B. tanácsos 's társainak dispensálgató felszólására örökös refrain gyanánt e' kérdést veté fel: mondják meg: van é jogunk adópenzzel dispensálgatni? 's midőn elnémulának végre 's arról vala szó, hogy új nemesi rovatál által tüstint elégtessék ki az adózó pénztár, 's az adósság lefizetésére 20,000 pengő forint kivetésének szüksége állott elő, ő volt első, ki ezt ajánlotta, hogy végre bününket leröjjük, ki pedig a rovatál harmadát egyedül fizeti, 's a bünben legártatlannabb. —

Mostani gyűlésünkre okunk volna némi büszkeséggel visszatekinteni, ha a megye egy még egész teljében nem is sejtett fontosságú intézkedést tárgyalására több figyelmet fordított volna; 's a végzés alakításába kevesebb pártérdek avatkozott volna. Szólok itt a nevezetes helytartótanácsi intézkedésről, melly a katonai erő-használást a megyék egyes tisztviselőinek is megengedi. A' kérdés tárgyalatása elég hosszasan folyt ugyan, de hiányzott a kellő élnökség, taglalás a kérdés minden oldalról megnyatása; végre mindkét felekezet — legkivált az ellenzék — nem vón helyes állást, véleményében szereteázott, 's ez által valamint magát paralysálta, úgy egy módosított végzés keletkezését lehetlenné tette. Az eredmény mindenesetre az ellenzék hibája, — taktikátlanság követkevénye.

Menjünk a tanácskozás fonálán: Felolvasatván az intézkedést E. M., U. M., N. J. és N. K. táblabírák az ellenzék részről ustrom alá vevék az intézkedést elvét 's azt részint sérelmesnek, részint veszélyesnek tartva egyik egyszerűen félretétetni, másik különböző garantiák kíséretében a megye számára elfogadtatni, de egyes tisztviselőkre nézve félretétetni indítványozák; míg U. B. 's társai ebben a megyének adott roppant hatalmat köszönettel fogadtatni sürgeték. Hosszas vitakozás közben miután a két fél a közeledést kizáró szélsőségekben vesztegett, K. L. bíró megkísérté a kérdés tájékozását 's indítványozá, hogy miután a szükség eseteit tagadni nem lehet, sőt Szatmár — fájdalom! — olly szerencsétlen időket is ért, midőn köztanácskozásaiban is a közbátorság fenntartására katonai erőhöz kelle nyúlnia 's ezíránt ő fgéhez fel is írván, azt megis nyerte, nem látja lehetségesnek az intézkedést egyszerűen félretenni; fogadjuk azt el azon ágára nézve, melly a megyét — mint megyét — felhatalmazza katonai erőhöz nyúlásra minden előleges kérés 's engedély nélkül; azonban egyes tisztviselő, legyen az fő- vagy alkormányzó, vagy szbíró, egyedül a megye megbízásából gyakorolhatván minden hatalmat, azokra nézve a katonai erőhasználás csupán akkor engedtessek meg, ha előforduló esetekben a megye ezíránt megbizsa; vagy rendkívüli esetekre nézt dolgoztassék ki szigorú utasítás, melly szerint 's minő garantiák fődözése alatt használtassék. Illetve pedig a'

köztanácskozásokat, minthogy hála az égnek! Jelenleg megyénk katonai erőre nem szorul, mondassék ki nyilván: hogy azok körül katonai erőt alkalmazni senkinek sem szabad mindaddig, míg a' szükség esete a' megye Rdeit annak elővételére nem kényszeríti 's annak következtiben nem rendelkeznek. — R. J. tb. a' katonai karhatalom megengedtetését félretenni nem láta lehetőnek, míg annak szükségét tagadni nem lehet; azonban mivel itt folyvást a' megyei tanácskozásokban visszaélések szülik az aggodalmat, oda fordítvá figyelmét 's kimondaná, hogy az adott hatalmat egyáltalában közgyűlések körül használni senkinek se szabadjon. Az első alispán megelégednék, ha a' felelősség elve minden tisztviselőre, fő- és alkormányzóra kiterjesztetnék, minthogy ezt, ha az intézkedésben kimondva nincs is, másképp érteni sem lehet, mert megyei tisztviselő semmi hatalmat nem gyakorolhat felelősség nélkül. És ezen véleményét az ellenzék egyik tagjának véleménye gyanánt állítván fel — a' Rdek pártfogásába ajánlotta. Végre is e' vélemény nyert a' végtelen elágzások közt többséget, melly által az intézkedést el lön fogadva, de a' felelősség minden tisztviselőre kiterjesztve. Megváltották azonban magok a' conservatívek, és azok élén U. B. miképp a' dolgot elhamarkodák, 's valamint az általános félretétel, úgy az általános elfogadás igen meg nem fontolt lépés.

Ezután olvastaték a' kinevezett főispánhelyettes Földváry Gy. levele a' megyéhez, mellyben a' megyének megírja, miképp családi, gazdasági 's egészségi viszonyai által menekülés nélkül kényeszerülve e' kinevezést el nem fogadhatá, 's azért megköszönve a' megye Rdeinek szíves meghívását, annak meg nem felelhet. Erre D. G. tb. kifejtvén a' megye állását 's ebből folyó halaszthatlan szükségét, felirást indítványoz ő fgéhez, mellyben megkéressék hogy főköormányzóul mielőbb rendelkezni 's a' megyét ez által bonyolult helyzetéből kiragadni méltóztassék. Kényes pont vala itt érintve, 's hogy a' Rdek egy már öt éves 's igen megritkult tisztikar leléptetésére erőlyesb szabályokhoz nem nyultak, csak a' reményelt főispán jelenléte 's némelly megnyugtató hírek felülről okozák. U. B. tan. a' kinevezett főispáni helyettes lemondását épen nem akarta komoly resignationnak venni 's iratni kívánt neki a' Rdek által olly értelemben, miképp reménylik, hogy a' felhozott akadályok már megszüntek 's ő nga körmányzói hivatalát megkezdheti; vagy pedig ő fgének, kérve hogy a' kinevezett főispán-helyettest székének elfoglalására utasítsa. Ezt pártolá az első alispán is. A' Rdek egyeteme azonban nem akará a' főispán-helyettest illyképp megsérteni, midőn azon férfit, kinek egész jelleme 's iratának minden szava annyi nyíltságot 's határozottságot tanusít, olly színben fogja fel, mintha a' kinevezés körül lemondásával kaczerkodott volna. Ezért hogy a' minden oldalra kellő győngédesség meg ne sértessék, ő felségéhez felirat határozat-ték, mellyben megküldve a' kinevezett főispán-helyettes levelét ő fgének kifejeztessék, miképp megyénk ez esemény által új bizonytalanságra jutott 's kifejtetvén megyénk körülményei 's a' sürgető intézkedés halaszthatlan szüksége ő fge megkéressék, hogy főköormányzóról rögtön intézkedni 's megyeinknek ez által módosított szolgáltatni méltóztassék régi bonyodalmaiból kiemelkedhetésre. Tanácskozás közben nem maradt el — noha minden mérséklettel — egy kis lecke a' tisztikarnak, mellyben kifejtették, miszerint bonyolult körülmények közt nekik jutott a' kötelesség az alkotmányos jogokat garantírozni 's hogy 5 éves tisztikar semmi módon nem mentheti magát az alkotvány ellen elkövetett büntől. Bízunk ugyan a' Rdek ő fgének mihamarábbi intézkedésében, de ha e' reményökben csalatkozna, fordulni fognak a' tisztikar becsületességéhez 's kivíjják az utolsó biztosítékot is minden áron, hogy a' megyén valahára segítve legyen. —

Némán hallgatott eddig a' tisztikar, csak néhányan kiálták: igazság, 5 évig törvényesen nem szolgálhatunk; az első alispán felhozá, hogy ő már több ízben leköszönt a' tisztikar nevében. Ez, — válaszul adaték — csak szó volt, jöhet idő, midőn tettet fognak a' Rdek kívánni. Belé valánk egészen a' főispáni kérdésbe merülve, midőn az e' napi ülés végén gr. Károlyi Gy. tudósítá szóval a' Rket azon tiszteledő küldöttség eljárásáról, mellyt ő a' megyénkben mulató főkancellár üdvözlésére vezérltet. A' tudósítást éljenek közt fogadják a' Rdek, 's ezek éljenzése közt a' gyűlés eloszlott. Ez egy napi gyűlés eredménye. (Folytat.) X.

Torontálmegye tisztújítása Gyertyánffy Dávid főisp. helyettes ur elnöklete alatt folyó hó 16án illő renddel végbe ment. Alispánok: 1ső Karácsonyi László, 2dik Gyertyánffy János; főjegyző szinte választás útján Rónay Móríc; aljegyzők névezettek: 1ső Termacsics Rudolf; 2dik Dániel Pál; tiszteletbeliek: Mocsonyi György, báró Liptay Antal, Gyertyánffy Gyula és Zsigmond, Virányi József és Rigycsiky János; levéltárnok választással: Féja Lajos; fizetéses táblabírák: Bárány Ágoston és Szalay István, hadi főadószedő: Szathmáry Sámuel; házi: Dániel Todor; nemesi pénztárnok: Pálffy István; főügyész: Sztojanovics Mihály; alügy.: 1ső Botka Ferenc; 2dik Kis György; tiszteletbeliek névezettek: Dániel János, Varga Ferenc és Czvetkovics Lajos. Nagy-becskeréki járásban főszolgabíróvá választott: Fodor Károly; allás: Filkovich Boldizsár főszolgabírói címme; aladószedő: Rózsa Demeter; esküttek: Mattanovich Lajos egysz. t. alszolgabíró és Kostyán János; új-pécsi járásban főszolgabíró: Mocsonyi András; al: Dániel Pál; esküttek: Bobor György és Lászlóffy Simon; török-becsei járásban főszolgabíró: Paracetich György; al: Gombos György; aladószedő Gesztessy Sándor; esküttek: Fodor Antal és Mixich János; török-kanizsai járásban főszolgabíró Dániel Kristóf; al: Rónay Lajos; aladószedő: Keresztúry János; esküttek: Szölössy Ernő és Rác József; nagy-szentmiklósi járásban fősz. bíró: Rónay József; al: Vuchetich György; tiszteletbeli alszolgabírák névezettek: Bogdanovich Vilibald és Barach József; t. esküttek: Bunyevác Henrik, Vuchetich Miklós és Kamenszky György; rendes főorvosok: Bobor Károly és Verzár Emanuel; tiszteletbeli főorvosok: Róth Béla, Botka Imre és Gesztessy László; rendes mérnök: Mayvald Lajos, második: Tóth János; tiszteletbeliek: Massa József és Tóth István; selyem-tenyésztésre ügyelő: Pilly Ferenc; sebészek: Schwimmer Móríc, Ruttner István, Ledniczky István orvos tanár, egysz. tisztel. főorvos, Strosz Károly és Hartvig József; termény-biztosok: Györgyfy József, Kosztolányi János, Péterffy Antal, Stefánovics Pál és Kun László; esend-biztosok: Tarnay Ferenc, Vekerle N., Ehrensberg János, Marianovich Ferenc és Sebő Péter; kiadó: György-mester Károly egysz. tisz. eskütt; pörfárnok: Benedek József egysz. t. eskütt; irnokok: Farkas Mihály, Beliczay Sándor, Kovách Péter és Abaffy Bertalan; díjnokok: Szmederevác Zsigmond egysz. t. eskütt és Bubalovics János; várnagy: Dély Szilárd; palotás: Nagy Imre.

Zágráb sept. Skán. Sokan, és sokféleképen irták meg mindennemű és elvű politikai lapokban az aug. 29ikei zágrábi gyászos eseményt ugyanarra, hogy a különféleség alulirtnak köteleességévé tette azt egész terjedelmében leírni, s a magyar közönségnek olvasványul átnyújtani, hogy megkülönböztethesse a valót valótól, lett dolgot a ráfogástól. Bán főisp. o. exja aug. 28. megnyitá a tisztikar választására összehítt megyei gyűlést, s hogy az ingerült pártok közt minden komolyabb összeütközés elkerültessék, ő nmsága kijelenté, hogy az általa felolvasandó hat jelöltből nem felkiáltás, hanem azonnali szavazás által menend végbe az első alispáni választás. Ezen elnöki kijelentés elejénte mind a két pártnak tetszett, minthogy az első napon a szavazatszedő választvány előtt egyenként elhaladó nemesség a békétlenségnek igen csekély jeleit látta. A szavazat azon estig be nem fejeztethetvén folytatását a főispán másnap 7 órára tüzte ki. A pártok ütközés nélkül vonultak tanyájokra, s másnap ismét zavargás nélkül foglalák el helyüket, s folytatták a szavazást. Delután azonban az ugynevezett illyr pártban látszottak némi békétlenségi symptomák, mi onné magyarázható, mert vezérek elhítték a nyers tömeggel, mikép ők hasztalanul szavaznak, s jeleltjök többséget nem nyerend, mert a választvány inkább az ellenpárt embereiből van összeszerkesztve. Ezen ingerlés megtevő hatását, s az illyrek nagy erővel rohantak a szavazatszedéssel foglalkozó választvány felé, attól a szavazatokat rejtó ládácskákat erőszakosan is elrablandók; ezen nyomakodást, miután sem az idősök, sem az elnök intése fel nem tartóztatá, közbe lépett a készen álló fegyveres erő, s a vakmerőket visszariasztá; itt még vér nem folyt, sőt még öklözés vagy pofozás is gyéren szemléltethetett. A választvány 7 1/2 tájban megjelenik a ládácskákkal, s a szavazást befejeztnek jelenté. Ezután a ládák felnyitattának, s mind a két párt fő embereinek jelenlétében a golyók megolvastattak, s ennek eredményén: a turmezeiek vagy is a hor-

vát-magyar párt jeleltjének nagy többséggel kinevezetése. A mint az új alispán neve szétharsant az országház téres udvarában, lett öröm- és boszú-kitörés egyszerre; a verekedés most már csak az elnökség erőyes föllépése s a pártvezérek tiszta szándoku közremunkálásuk által kerültheték el; az első kellett nem hiányzott; de a második — fájdalom, igen! mert a fő utcák egyik része katonaság által elzártott ügy, hogy a horvát-magyar párt az országháznak egyik hátulsó kapuján ment ki, az illyrek ellenben az átellenben eső oldalajtón vonultak el a város alsó részében fogadott tanyájokra. A horvát-magyarok távozása csendes és nyugodt volt, az illyreké lármás és viharzó, miként az orkán, mely közel záport korbácsol le a tulterhelt felhőkől; ezen utóbbiak nagy részt már bevonultak tábori szállásukba, midőn a velencei utcában F. féle házból egy lövés moraja hangzott ki, mely — hihetőleg előre kicsimálta tervből — jeladás volt a szomorú eredményü lázadásra. Az illyr párt a lövést magára irányoztnak állítván — tele dühvel rohan a nevezett épületnek azt földig döntendő. Bán-főispán o. exja rendeletéből azonban a katonaság épen e téren volt felállítva, mellynek parancsnoka lehető szelidséggel mindent megkísértett, hogy a bősülteket szép módjával távolítsa el veszedelmes merényöktől; inté a dühögőket s fenyegeté, de — mind hasztalan! a szenvedély-vakította párt többé — mire sem hallgatott, csak a boszú és vér szavait viszhangoztatta. Az utca-kövezésére felhalmozott kődarabokat (mi rossz taktika a városi hatóságától illy zavaros időben) pillanat alatt felmarkolá az ostromló nemesség, s a megszállott ház kapuit, ablakait hajigálá. A katonai parancsnok a dolgok e fordulatát látva jelt ad az első osztálynak, ez négyeszet képezve a lázangók felé nyomul kimerit léptekkel, a puskát támadólag szoriták a vitézek, vagy is ez alkalommal csak szuronyt, s nem egyszersmind golyót akarnak használni. Az ostromló látva a katonaság ezen indulóját, ők is homlokot fordítanak, s e csatára kész tömegnek bősült dühe oly iszonyu lármában tört ki, hogy a város távolabbi részein is lehetett e rendkívüli hang után sej-dítania a dolgok nemkedező állását; az illyreknek megfordulása, pisztolyok, kardok, görbe török, kések elő-rántása, szitkok és átkok — mind — mind pillanat mive volt; az egymással lépdelő két homlokzat már igen közel állt, midőn St. fiatal pártfőnök lángzó szemekkel az elősorból kiugrik, s tulheveskedve megtámadásra ingerlé pártfeleit, szavai a pártnak a nélkül is ittas embereit annyira elragadák, hogy többen, s a köztük B. illyr költő kardot rántott, mellyel a bal-szárnynon álló főhadnagyra rohant, a hadi tiszthez vágott, ez ügyesebb levén a kardforgatásban, a költő vágását kikerüli, s viszonzott azonnal kettővel, mellyek a támadót földre sítotték el. Ez volt jeladás az ütközetre. Kétségbeeső lármá, zörgés és ropogás volt a lövés után hallható; két homlok összeütközött, a katonaság több oldalról lövésekkel ostromoltatik, mi által kényszerítve lett hasonlag felelni; s e tüzelésnek lett ama — megyei választásainkat örökre undorral bélyegző eredménye, mi szerint az illyrekből 17 agyonlövettet, 60 megsebesített, a katonaságból 6 könnyen, 3 pedig halálosan sértetett meg.

Midőn a velencei téren folyt legélénkebben a verekedés, ugyanakkor a szomszéd utcán hasonló támadott; egy illyr p. t. i. hallván a zajt, társainak segítségükre siettében az utcái közlekedést elzáró katonaságtól feltartóztaték, s midőn heves szorgalmazására sem sikerült magának utat nyithatni, öltönye zsebéből töltött pisztolyt ránt elő, s az utját álló katonának e szavakkal: „Questa e per te“ mellé-re süti, ki azonnal lerogyott; de társa a futásnak indult p. ra szintezzen szökkel, E questa per te“ rádurant, ki nyomban szörnyet halt. Végre az illyrek látván, hogy tovább tetemes veszteség nélkül a csatát meg nem állhatják, általános futásban kerestek menedéket. A vérengzési tér így veszély nélkül vala szemléltető s lehetett ott holtak, haldoklókat és sebükben jajgatókat látni, lehetett vértócsákat a földön s foltokat az embereken nézni s mindezt látni és utána érezni, mi a polgár szívét fájdalomtövisekkel marcangolja. Ne is kárhóztassátok e szerencsétleneket, ők nem tudák, valamint utódaik most sem tudják, mit cselekszenek.

Most következt a legérzékenyebb jelenet. Nők, szülék és testvérek jelentek meg a vér téré; lett imádkozás és átok. Felemelték az ifju pártvezért,

kinek szemei még holtan is kihívó fordulatban meredtek meg; 5 golyóúrás vala testén olvasható. — Hajdan midőn Bajazet török szultán Rigómezején tönkreveré a rác és oláh sergeket, ezeknek elfutásuk után körüljártván a táborhelyet szemlét tartott a holtak felett, s midőn kitűnőleg sok fiatal talált köztük, mondá kísézőjének: „csudálat, hogy az ellenség megveretett“ de midőn a fényesebb öltönyű hadvezért lelte meg s ez is alig 30 éves kort mutatott, megfogá segéde kezét s mondá: „már nem csudálat, hogy az ellenség megveretett.“ Nem akarom e helyen ifjainktól a józanságot megvonni, mert én sokat, mit jelen haladási és átalakulási korunk méltólag igényel, ifjaink erőteljessége által hiszek léte-síthetőnek; de abba nehéz egyeznem meg, hogy e kor alkalmas legyen a vezetésre is oly téren, melly oly sikamlós s melly a vérmességnek oly elragadó tápot nyújt. E téren is, ha St. nem oly tüzes mint minő volt, s a költő B. képzelgési egéből — anyagi emberek közt szemlélve magát — alábbszállandott: a zágrábi tisztújítás nem foglalna alkotmányos választásunk történetében oly véres helyet, mint azt a tett felrová. — Zágráb népsége az ott állomásozó 13ik gyalog ezred iránt nehezetteléssel viseltetik, bal elfoglaltságában ennek tulajdonítván a gyászos eseményt. Emberi gyarlóság! B. o. exjához polgári küldöttség járult tőle mind a cortések, mind a katonaságnak a városbéli kitiltatását szorgalmazó, s mivel ezen kívánatok rögtön nem teljesítetett, a mint-hogy nem is teljesíthetett, a nyugtalankodók összebeszélének a közelgő estén a bán lakát s a magyar párt főnökeinek szállását megtámadni, s lerombolni; de e szándékot egy névtelen levélke fölfödözé s a gyalogság egy része azonnal a bán lakban települt meg; este felé sűrű tömegenként húzódott a nép a katonaság szemléjére; s két elmenőt így lehet beszégetve hallani: „Elárultatunk, a katonaság megelőzött“. Különféle hírek szárnyalása szűk-ségessé tette a varasdi ezred rögtön bezárlatását melly a piacon állítottat fel. Éjjel nappal az örölmások kettőztetve voltak. Harmadnapon a néphullám a temető felé tartott, egy gödröt nézett, nagyot, és mélyet, minő a sír, melly 12 holt tetemet takarand ölébe. Majd minden arczon néma bú s a bú alatt lap-pangó boszú vala észrevehető. Ben a városban meg-kondulnak a tornyok minden harangjai, mellyek gyászszó nével egyesültek; 4 órakor megindult a menet, szent István tornyának nagy harangja zugott a 12 egymásután haladó koporsóra végbucst; a sárga fedeleken a „hodie mihi, cras tibi“ fekete betűk sokféle magyarázatot idéztek fel; midőn e koporsók kiérték az említett mély gödrhöz, egyenként be-csáttattak oda le mindnyájan egybe, hogy kik együtt vértették el, együtt hamvadva várják az embereknél igazságosb ítéletet.

Zálamegyei közgyűlés. Sept. 13kán rendkívüli közgyűlésünk volt, mellyre a kormánya alá bízott megyét a jelen évi mostoha termés minden lehető rosz következeéseitől megóni igen is ohajtó m. gr. főisp. helyettesünk azért hitt össze bennünket, hogy a megyénk természetbeli állapotjáról tudakozó hittó-nácsai intézvényt, mellynek tárgyalását mult közgyűlésünkben a jövőre halasztottuk, minélelőbb vegyük tárgyalás alá, nehogy ezt a nov. közgyűlésig elhalasztván, akkor már minden intézkedésünk késő legyen. Emlékezhetik az érd. olvasó arra, hogy midőn mi az intézvény tárgyalását elhalasztottuk, akkor egyszersmind fő- és alszolgabírainknak járásaikban a termés körüli vizsgálóást s ennek eredményéről a jövő közgyűlésre teendő jelentést köteleességül tettük kétségkívül nem más okból, hanem mivel erősen hittük: hogy csak hiteles adatok nyomán tehetünk célszerű intézkedést és kimerítő jelentést a n. helytartótanácsnak. S ezen ok most is főnforgott; mert szolgabíraink a hosszúasan tartott törvényszékek miatt kitűzött köteleességükben nem járhattak el: azért a KK. és RR. az intézvény-tárgyalást ezuttal is a nov. közgyűlésre halasztani annyival inkább jónak látták, mivel addig a burgonya, kukorica és hajdina, mellyekre a dér kivált a laposakon károsan hatott ugyan már, de mellyek kedvező időjárás mellett mégis szép mennyiségű gabonát fognak pótolhatni, be lesznek takarítva, és csak akkor tudhatjuk meg valódiilag: hol és minő veszély fenyeget? hol minő intézkedés szükséges? Nem is láttak a KK. és RR. veszélyt a halogatásban, mert Istennek hála! gabonánk van még eladni való is, s ára ujesztendő után, midőn a kis és nagy urak ajtain a cselédek, boltosok és gyógyszerészek kopogtatni fognak, talán olcsóbb is

lesz mint most, midőn a' mindenfelől érkező rosz hírek aztigenis felszöktették. Zalában tehát éhségtől ugyan nem, de félhetünk a' nyáron bekövetkező nagy drágaságtól; hogy pedig ennek se legyen valaki áldozatjává, már most megtettünk mindent, a' mit csak tehetünk 's tenni jónak láttunk. A' bekövetkehető drágaságban leginkább a' szegényebb zselléreket lehet féltetni; de ezek is mentve lesznek, mint D. F. tb. ur mondá, ha a' földesurak nem törvényes ugyan, de emberi kötelességöknek eleget tesznek, azaz: ha a' szükség napjaiban a' szűkölköldeket segítendik; ennél fogva megyénkbeli minden, még a' külföldön lakó földesurak is a' megye által felfognak szólíttatni, hogy eladásra szánt gabonájok egy részét tartsák fön, mellyel éhező alattvalóknak annak idején segédelmökre lehessenek; aztán félhetnök még jobbágyainkat is, ha a' mostani felszöktent áron azon jó remény fejében, hogy majd olcsóbban vehetnek, gabonájokat eladnák; de ezeket is figyelmeztetni fogjuk: hogy gabonájokat tartsák meg, nehogy utóbb sokkal drágább, talán ki sem telhető áron kénytelenítessenek azt visszavásárolni. Végre jónak láttuk még a' nm. httötanácsot megkérni, hogy a' sör- és pályinkafőzést tiltsa el. Ez ellen ugyan emelkedett egy pár szó azt állítván: ha drága lesz a' gabona, ugy sem fog senki főzni, de erre az lón a' válasz: hát miért főztek akkor is, midőn a' gabona legdrágább volt? Így intézkedtünk addig is, míg a' kormányának atyai gondoskodásáról tanúsító httötanácsai intézvényt kimerítő tárgyalás alá veendjük. A' tanácskozás közben szóba jött magtárakról azt írhatom: hogy azok Zalában alig fognak létre jóni, mert létesíthetőségük még D. F. tb. ur is kételkedést nyilváníttotta, e' mellett azonban egész komolysággal mondá: kisértésünk meg mindent, mielőtt e' reményünkről lemondanánk; ne hagyjuk elámtatni magunkat ama közönséges hiedelemtől, mintha magtárakról gondoskodni már most késő volna, mert ezen okoskodásban: leégett a' falu, tehát csináltsunk föcskendezőt, mégis van valami, az t. i. hogy a' készen álló föcskendezőt jövő veszélyben csakugyan használhatni; így a' létrejött magtáraknak, ha nemis a' jelen, de a' jöhető szük éveken hasznukat vehetendjük — vajha szavai ne hangoznának el mint a' pusztában kiáltó! — Kanizsa városának azon benyújtott panaszára, hogy a' hajhászok a' hetivásárra menő eladótól a' gabonát már az uton megvásárolják, és így az ugyis szegény lakosok a' hajhászoktól kénytelenítettek a' szükséges gabonát drágán megvásárolni: már máskor ugyanezen városnak ilyenemű panaszára tett 's felsőbb helyen is jóváhagyott intézkedésünket fogjuk életbe léptetni; de az utoni vásárolhatást nem tiltottuk meg; mert adhat és vehet mindenki ott, a' hol akar. — Megyénkben tanyázó dzsidás ezred derék ezredeseinek azon kérelmét: hogy a' Tapolczán szállásolni szokott, de az égés következtében onnan elszállított katonaságot a' megye ne rendelje vissza, minthogy még mind a' katonaság, mind a' lakosok igen ingerült állapotban vannak *) bármennyire méltányolták is a' KK. és RR. de a' szegény adózók igen is tetemes rovására nem teljesíthették, nem azért, mert Tapolczán a' tisztí lakok és a' szükséges istállók már készen állanak; hanem azért: mert a' tapolczai járásban a' katonaság élelmezése sokkal kevesebbe kerül, mint bármelyikben. A' fegyvergyakorlásokról megtérő katonaság tehát vissza fog menni Tapolczára, azonban első alispán ur a' tapolczaiaknak nem esilapító, (mint-hogy ennek a' tudatlan népnél többnyire rosz következése szokott lenni) hanem parancsoló hangon fogja szívökre kötni: mint viseljék magokat a' katonaság iránt. — Végre főisp. helyettes ő mélt. emelte szavát az ellen, hogy a' megyének hagyományozott roppant mennyiségű könyvek a' levéltárban ládákban elzárva tartatnak, hogy ott a' szü- és penésztől emésztessenek; 's előadván azt: hogy a' hagyományozók ezljja az nem lehetett's hogy illyképen másokat hasonló hagyományozásra nem igen fogunk serkenteni, azt javasolta: hogy a' kiürített fegyvertárban állítsunk föl egy könyvtárt, hol az eddig elzárt könyvekből szellemi kincset kiki tetszése szerintszedgezhessen. A' dolog választványra bizott, 's mi reméljük, hogy ő mélt. éber figyelme nem fogja ezt a' választvány karjai közt elszenderülvé hagyni.

Mi hír Zalaegerszegen? A' sokáig vesztegült nemes tanács végre a' haladó világ után megindult:

*) Az ingerültségnek oka az, hogy a' tapolczai lakosok alapítatlan gyanuból a' gyújtást a' katonaság által hiszik elkövetettnek, a' katonaság pedig ártatlannak találta-tott a' vegyes küldöttség által. Lev.

a' házakat számokkal jegyeztette meg, 's ez ellen nem lett kifogás. Az utcákat is megkeresztelte 's elbérmálta; 's mit tesz ez? kérdi tán a' nyájas olvasó, azt: hogy az eddig névtelen utcáknak új, a' mellyeknek pedig már ugyis volt nevek, más neveket adott; és ez ellen lett kifogás, mondják, hogy ezen utólsók a' ns. tanács ellen igen hatalmas protestatiót adtak a' közvélemény elibe; azt állítván: minek akkor házaik homlokán a' számjegy, ha elbérmált neveik miatt senki sem akadhat rájok; és a' közvélemény a' ns. tanács ellen látszik nyilatkozni, mert az utcákat tovább is először nyert neveiken nevezi. — A' tehének Zalaegerszegen igen nagy becsben vannak. Gyönyörű látni, mint mulatnak a' bölcsesség ezen jelképei a' ns. tanács egyezésével a' tanácsház körül legalább egy jó magyar óráig, míg végre az ott hagyott tisztaság 's a' tanácssterembe fölkelőtt egészes illat után a' gondos csordás egy pár durrantással 's meg mással jelt ad a' berek felé indulásra. Tehén- borjú- és tanácsház!!! Zalaegerszeg szomorú város, azonban ha gyűlések vagy törvényszékek vannak, van vígság, harsog a' zene, él az egyenlőség; épületes volt csak egy közel mult este is látni: midőn a' táblabíró, toborzó, szolgálbíró és a' megyei hajdu együtt járták a' verbunkot, de még épületes volt hallani, midőn más nap reggel a' verbunkos: jó reggelt barátom-mal szólítá mult éjjeli tánczos társait. Ezt nem azért jegyeztük föl, mintha megyénk RRire valamelyes árnyékot akarnánk vetni; távol legyen, mi tiszteljük igen is 's tiszteltetni is kívánjuk a' t. KK. és RR. egész testületét, mert azt valóban meg is érdemli: hanem csak a' világot akartuk emlékeztetni azon Noe idejétől tapasztalt igazságra, hogy nincs olyan tiszta bor, mellynek valamelyes söprűje nem volna 's az illetőket figyelmeztetni: hogy majd a' fejtés idejekor egy kis-sé vigyázzanak.

Budapesti napló. (Sept. 25kén) A' nm. m. kir. helytartó-tanács mult aug. 28án nádorunk ócs. kir. főhűségéhez az iránt intézett föliratára, hogy sept. 22én beállandó kir. helytartósági felszázados évnapja ünneplését kegyesen megengedni méltóztatnék, ó fens. sept 5én Alesutól következőleg válaszolni kegyeskedett: „Tek. m. k. helytartó-tanács! Valamint azon idő óta, midőn 1795ik éven ezen igazgató kormányzók elnöki széket elfoglaltam, mindenkor örömmel tapasztaltam azon őszinte bizalmat és ragaszkodást, mellyel a' t. m. k. helyt. tanács személyem iránt változhatlan hűséggel viseltetett 's ez idő közben a' fejdelem és a' hon egyesült javára irányzott buzgó törekvésimben teljes készséggel osztozott, ugy szerfölött kedvesen vettem, midőn ebéli hű ragaszkodása újabb tanúsággal, felszázados hivataloskodásom ideje, mint szinte a' közelebb rám árasztott legfelsőbb kir. kegyelem megjelö kegyelme ez idő emléket külső jellel is erősíteni kívánta, hála-m érzetében nem lehet egyszersmind ez igazgató kormányzókól is köszönetemet e' fölött nyilváníttott örvendezéséért megtagadnom, melly annál őszintébb, mivel örömmel elismerem, hogy ha az előmbé tüzött magas föladvatot, mellyet a' haladó kor változó igényei 's mindinkább növekedő szükségéi még terhesebb tevének, Isten segédelméből csak némileg is föloldanom sikerült, abban ezen igazgató kormányzóknek is méltó része van, az eredvény őt szintugy, 's az érdem szintugy illeti. Nem is tekinthetem ennél fogva másnak, mint közönség azon ünnepeit, mellyre mult hó 18áról kelt följterjesztése által a' t. m. k. h. tanácsnak meghívattam, 's melly azon felszázados kapesot, melly köztem és az igazgató kormányzók közt háborítatlannul fönáll, reményem jövendőre még szorosabbban füzendi öszsze. Valamint tehát ezen ünnep megtartására nézve kidolgozott előrajzban tökéletesen megfogalmazom nézve kidolgozott szolgálataid ezen napon a' egyezem, ugy valódi örömemre szolgálataid ezen napon a' egyezem, kir. helytartó-tanács tisztelt körében megjelenni. Egyéb iránt állandó megkülönböztetett hajlandósággal maradok a' tek. m. kir. helytartó-tanácsnak Alesutón sz. Mihály hava 5én 1845. legszives jóakarója József, nádorispán. s. k. Bp. II. — Nádorunk kir. helytartósága a' helytartótanácsi elnöksége felszázados ünnepét az idő különös kedvezése mellett f. hó 22én egész díszszel ültte meg országunk 2 testvér fővárosát. A' téged isten dícsér. 's fényes szertartásu nagy mise után, mellyen ikervárosink mindennemű polgársága 's egy rész katonaság is jelen volt, a' m. kir. helytartó-tanács öszszes hivatalnokai díszkötösben sereggestül gyűltek az ország házába, hol hg. primásunk üdvözöl beszédet tartá ő fenségsége; ő fensége válaszában jelen megtiszteltetését köszönvén, bizonyosakká tette a' jelen voltak, hogy miként eddigi, ugy ezután élte folyamán is a' nemzetboldogulására fordítandja minden munkásságát. Ezt követő éjnek után fötárnok ő nmsága választásvezetőség a' kormányhatóság nevében ő fens. elragadó beszédre. Mire a' httötanács ő fensége elnöklete alatt rendes ülést tartott. Alkonyatkor az ós Duna hátán Sophia gözös egészen esillagfényben lebegett; az épülő lánchíd oszlopai között, két. ÉLJEN! világlámpányal; 's egyuttal a' parti ályudurróságok közben röppentyüket küldözgetett az ég felé, mi ugyszólván jelöl szolgálta hogy

a' két város valamennyi ablakai egyszerre tündérlénybe öltözzenek; a' sz. Gellérthegy diestemplomot ábrázolt, a' pestvárosi torony és ház tündérlő parkányzattal mutatkozott; a' Pestnek mintegy homlokul szolgáló dunaparti Nádorunk következő föliratot ragyogtatott Buda felé: „Éljen érdemdús Nádorunk! a' hajóhid díszkapuival, 's végiglen csillogó lámpáival nemzeti színeket játszódtatott a' Duna mélyébe 's a' nézők szeméibe; a' vasut pályaudvara 30 ezer lámpa fényében sugárzott, mellyben a' magyar korona vala látható. Az országházon köv. jeligét olvasánk: SzeretVe Tisztelt Nádorunkat helytartóságát Ven Eves pályája Innepén hódolva Vonzó szíVVeL IDVezeljük. A' nemz. színház, muzeum, egyet. könyvtár, megyeház 's egyéb, főleg középületek fényzőnben villogtak. Nem hiányzottak imit amott érdekes föliratok 's jelképek, mik közt a' magyar tudom. akademiáé kiemelendő: „a' fejdelem helytartóját, a' tudomány 's nemzetiség munkás védőjét Ldik évnappján üdvözli a' magyar Akademia.“ E' két hosszszas koszorúba 's két ablakba iktatott felirás közt megvilágítva vala szemléltető a' magyar akademia jel- és címkerképe: a' miveltség 's felvilágosodás nemtője fényülő jobbában a' feléje lebegő sast (erőt) édesgetve 's itatva nektáros kelyhe vagy esészejéből, lenyuló haljában pedig országunk paizsát tartva. Erre következő megjegyzést hallánk: ama szűz az akademia jelképén — poharat emel Nádorunk egészségéért! A' zajos néptölgas éjfelutáni tartott 's az ünnep rendezőinek dícséretére legyen mondva: — az eddigi egyes vállalkozók ellenében, — hogy „ez éj Magyarországot öszszeházasított fővárosának Budapestnek legszebb képe volt. — A' mult hét egy pár szerencsétlenséggel végződött: szombatn délután a' Tabán városban egy szekér olajjal terheltlen döcögött végig, véletlenségből a' hordó roszszul volt elhelyezve 's az olaj nagyobb része kiömlött, melly rögtön meggyuladván kiálhatatlan szagu gőzzel füsttel töltötte be az utcát, — nagyobb haj azonban nem lón, mert mint egy elmsé zsidó megjegyzé: es war a Feuer ohne Dach. Következő éjfélt után azonban borzasztó látványra riadt föl a' pesti nép: mintegy négy óra tájban a' budai harangok kongása ezreket esdőtített a' Dunához, mellynek tulpartján a' vámbáz melletti deszkakereskedők rakványai magas lánokban lohogtak elszél és késő segély daczára is 's az csak néhány épületre szorítottok; azonban hogy épen a' fakeskedők fenyegetik oly gyakran veszélylyel a' várost, igen ominosus dolog. Egy fakeskedő háziur fölesapta háza lakbérét, mert a' fa — ugymond — igen drága. Szépen vagyunk! Másik megint 34 freton adja ölfáját, mivel Györmegyhől tetemes samennyiség szállítatik, 's ez olcsóságot eszközölne. Azonban őket is gyakran meglepí a' kísértet, mert bizonyos városbiztos mindazon ölfát öszszesontatja, melly nines illó mértékre rakva; 's ez igen dícséretes. — Buda kies vidékének egyik lekoppaszott hegyoldala uj 's talán tartós virányban fog díszleni, mert a' választó polgárság, melly jogánál fogva ama hegyről rőzszerést kapott 's e' miatt a' fiatalos erdőknek fejsze alá kellett kerülni, e' jogáról önként lemondott 's felszólította következtében a' városi tanács választványt nevezett ki, melly annak örök virulására följegylen. — Pest városnak nem sokára tisztújítása leend, — errendezve már megtörtettek a' szükséges lépések, 's remény szerint a' választópolgároszoru is ki fog egészíteni, melly mult évben 21 taggal csokult. — A' P. Z. egy szomorú jelenségre figyelmezteti a' hatóságokat, melly az ugynevezett aszsonykváházakban divatoz, hol családanyák és számos eseléség fél-nap hosszszantozta ellutrizgatni azon álléreket, mellyeket konyhájok illó rendben tartására kellene fordítaniok. E' halipart nemcsak a' nevezett helyeken hanem kisebb vendéglőházakban is rendre üzik; hol különféle kelmék, — sub nomine hó n i — csecsebecsek, esemekék, sőt kacsá, kappan 's többféle apró-marha is szokott sorshuzás alá kerülni; — 's így nemcsak a' haszonbérők, hanem aféle ingyenélők is fejjük a' vigyázatlan közönséget; 's hiábavaló ámitgatásaikkal — mikben bizonyos rendű esinos nők a' mesterek — minden jobb érzésűnek étvágyát is elrontják. Így tehát esupa egészszégi tekintébből is elhárítandók.

Spanyolország.

Pampelona sept. 5én. A' pampeloni bikaviadal-tér, melly ezelőtt egy évvel építettett 50 ezer piaszter költségen, mintegy 8000 személyre — ez alkalommal ha még kétszer tágasb leendett is, megtelt volna minden tájról leginkább bikaviadal-bámulásra öszszegyűlőgött nézőkkel. Már 3ik és 4én nyitva voltak a' bemeneti jegyváltó-boltok 's habár ezek több helyen állítottak fel, még is mindegyiknél oly nagy volt a' tolongás és szorongás, hogy a' gyengébbek 12 óra hosszig is elvárakozának, míg sikerült majd kétségbeeső erőködésüknek jegyhez jutni. A' megtörténendő viadal-ünnep reggelén pedig a' bemenet mind a' tizenkét ajtáján oly sűrű volt a' befelétörtető néző tömeg, hogy a' jegygyel ellátottakat sem csekély aggály kinzá azon gondolatra, hogy későn juthatván be hely nélkül maradandnak, vagy mi még borzasztóbb, a' térnek nézőkkel zsufoltatása miatt utóljára be sem férhetnek, 's nem dícsőthetik Montes nagyszerű bikaművészetét! E' gondolat látszott minden befelétartónak akarátát ösztönneni, ezért mindenki első kívánt lenni, 's lón tolongás és rendtelenség, melly a' rendőrséget is kimozdítá helyéből. A' viadal kezdete reggeli 11 órára hirdettetett, de a' királynök magas vendégeikkel együtt — meglehet a' határidő elfeledése miatt, vagy mivel — miként egy lap mondja, diplomacice tudtukra nem adatott, csak délutáni 1 ó

rakor jelentek meg a színtéren, s így számukra emelt páholyokban több mint 9 ezer emberrel a déli nap forró heve alatt két óráig várának. Hja! mondják a spanyolok — a bikaviadal élvezetűs szemléje két órai pokolhőséget is megérdemel; egyébiránt a várakozási türelmét vesztette tömeg megboszulta magát, mert a megjelenő udvart a láthatási öröm legkisebb jeleivel sem fogadta — holott ezt egyébkor fölösen is tenni szokta, sőt — midőn a közel eső páholyokból némi üdvözlő zajosabb hangok törtek is ki, nem egy füttytel is lépett közbe s ekép a dicső bikaviadal-téren majd macskazene is lett. A spanyoloknak eddig lehető legrosszabb közlekedési útjaik voltak, miként nekünk; többnyire vigadnak, miként mi; vasutakat külföldi vállalkozók által építik, miként mi, s pro coronide — csupa mulatságból macskazent is adnak, miként most nálunk is divat, avagy nem oda mutat ez, hogy ott az alkotvány most is jótékonyan főleg casztokra hat, míg a tömeg csak mintegy ötödik keréknek nézetik 'sat.) A királynök megjelent után azonnal fellépett Montes is bajnok személyzetével s a zajongó fogadtatás, mely a nép ajkáról harcst köszönté, valódi s igen észrevehető ellentéte volt annak, mellyel az érkező udvart üdvözlé. A vívó személyzet most a királyi páholy előtt vonult el s az udvart térdhajtással köszönté s elémelé a kulcsot, mellyet II. Izabella bocsátott le annak jeléül, hogy a viadal már megkezdhetik. A hely színére vezetett most egy ördög bika képében, vagy inkább ördög képében, az ezzel véghezvitt szertartások általános és zajos tetszést arattak. Ezután következtek az ugynevezett vérengzési művész-mutatványok. A francia hercegek részvevő figyelemmel kísérik a kegyetlenkedés embereit. Nemours hercegné, kinek tiszteletből Izabella és Luiza infansnő közt adatott hely, gyöngédebb természeténél fogva nem nézhetvén a borzalmas mutatványt, koronás szomszédnőjéi mögé rejtézet, kisérőnője pedig Bresson grófnő az első állatkínzást látványra úgy elszörnyedt, hogy azonnal beteges kellett szállására viténi. Izabella ellenben és testvére ujjal is tanuságát adák, mikép erikben spanyol vér pezseg, melly nem irtózik illyesmitől, mit a szelid világ kegyetlenségnek nevez, ök részvételt szemlélik a hősök viaskodását a felbőszített állatokkal. — A' navarrai bikákat legalkalmasbáknak tartják viadalra; az idei gyakori viadalk az azonban annyira megritkíták azon erős állatokat, hogy ez egyszer csak három esztendőssékkelle a kíváncsiságnak megelégnie; a körülfülből álló állatok a hősök bika-ijesztésül, az azonban inkább az eleveneket látszott kedvelni, mert szél-sebességű ugrásával az egész tért néhány percze ügy megtisztítá, hogy magát — a bikaküz-

dők nagy mesterét Montest is homokból lehetett látni felvászorogva; midőn eleven ellenséget e földühösített s meg is sebzett állat maga körül már nem látott, az ijesztéknek esett s az öklél, melynek ürege fejez galambokkal volt megtömve; ezek azonban zárt helyők a bika szarvai által szédulatván, nem repültek el, miként a viaskodók kiszámíták, hanem hosszas tikkadás miatt a homokba fáradtan leültek; ezen állatkák közül egyet a bajviasok egyike felfoga s magasra hajtá, mintegy utasítást adván a többinek is repülésre, de a felhajtott nem bírván a tova szállhatásra elég erővel, épen a királynő páholya erkélyén települt le, ki azt szeliden megfogá s midőn a királynő és főbb hölgyei által édes hízeltéssel bőven elásztatott, egy kamrásnak adatott át gondviselésül. Az utolsó bikát 15 szerelmesnek kellett el ejteni, ezek sajátszerűleg öltözve hegyes dzsídákkal léptek a sorompók közé s az előrontandó állat útját 2 oldalról elfogák, midőn ez kijött ketreczéből, legalább is 12 dőfést kapott, mi által dühé igen felingereltetett s a tulsó korlátnál a vívókkal szemben megállapodott. Ezek kört képezve, láncsaikat kiszegzeten haladtak a feljők néző áldozat ellen; melly nagy szokésekkel keresztül rontotta a körön, egyet a vívók közül tetemesen megsértve; ez elesett, s társai a nélkül, hogy félre viteléről gondoskodának, az áldozat üldözésére fordultak, mellyet miután tetemesen megsebesítének, hörgő ordítózás és rugdalózás közt agyon döfödtek. E mutatvány befejezé a nagyszerű bikaviadalt, s a nézőség távozott; de két óra mulva ismét tömve lön a kör egy új látvány végett, melylyet a pampelonai hadi őrség képezett; az egyedek különféle korból vett hisztóriai személyeket, ezek akkori sajátszerű öltönyeikben, személyesítének, melly mutatvány tarkasága s választott léte miatt köz tetszésben részesült. — Éjjel a város nagyszerűn volt kivilágítva s éji két órakor mindennek vége.

Németország.
A' schwab. Merkurban Roth erdélyi evangélicus pap felszólítást bocsát Stuttgarthól a németekhez, hogy elhagyva Németországot zarándokoljanak Erdélybe szász rokonaik közé. A' szászok földje — mondja ő — hol nincs jobbágyosság (Unterthänigkeit) hanem szabad polgári birhatás, nagy hasonlatosságban van a svábok hazájával (igen?) s minden, mit itt a szorgalom előidézhet, ottan tökéletesebben terem, mert a föld televényesebb, s az időjárás szelidebb. Buza, rozs és bor ott a főtérmekek. A' telkek olcsók s megvásárolhatásuk könnyen történik, mert minden parasztnak szabadsága vagyion földéből annyit eladni, menayit akar. Az evangélica vallás egyike az ország bevett négy vallásainak. Az iskolák ellátatva papokkal, és tanítókkal. Fát az ország lakosai igen kevés helyen vesznek. A' lég e-

gészséges, valamint a víz is; legyedül bora édes, és lángoló, melly sok németnek elszédíté már fejét! Az adó mérsékelt, az orsz. alkotványa szabadelvé. Minden szász hivatalnok a nép akarátának hódol mert mindnyája, nem véve ki a papokat sem, a nép által választatik. Azok, kik így hazát keresnek, nálunk csekély pénzerével önálló szabad lételt szerezhhetnek. Roth elkész ezután igéri a kivándorlás könnyítésének eszközésit, s hivatkozik a' esászár (s nem egyuttal király is?) ő felsége által f. é. júl. 1én helybenhagyott az erdélyi mezőgazdaság elősegítése végett alakult egyesületre, melly határozatánál fogva a' német evangélicus bevándorlókat (tehát a' katolikusokat nem?) csalás és megkárosulhatás ellen védelmezendi. Eszmelánczolatnál fogva azonnal kijelenti abeli kívánságát is, hogy Sváb-országban illyen egyesület alakuljon, melly Németország jövőjét átgondolva — magát ezen kivándorlókkal kapcsolatba tegye 'stb. Most következik a' java — Roth elkész még következőleg biztatja a' kivándorlandókat: „A' közelgő országgyűlés tán határozand már a' megyei nemesi jószágok szabadon eladhatásáról is, s ekkor a' kivándorlásnak felnyit arany-kapuja! s lehetlen előre látni, hogy a' német kivándorlásnak ezen első lépése kelet felé hova és minő eredményekhez vezetend. Itt a' Dunánál, és nem máshol tűnik fel Németország nagyságának csillaga. Mi 700 esztendő óta kivándorlott erdélyi németek itt állunk, mint véd- és támaszpont mind azok, és annak számára, kik és mi német; s ezen keleti védnép minden német léleknek, ki közéjük jöni akar, kezét nyújtja általam a' védelemre, és üdvözlésre. Az erdélyi német nemzet (?) hasonzenyvel viseltetik a' német bevándorlóhoz — a' legmélyebb hasonzeny az önfentartás őstöne; hol pedig ezen érzelem illy mélyen gyökerezik, ott az tiszta és őszinte.“

Belgium.
A' belga király sept. 7kén kibocsátott rendelyényében mindenféle gabonafajt és élelmi cikket az eddigi behozatali vám alól felszabadít, de a' kivitt teljesen megtiltja, mi által hivatalosan van tudtára adva az országnak, hogy rendküli szükségnek neze elibe, s csak a' legovatosabb előgondoskodássegíthet e' bajon; ezen célból, nehogy a' tán megtörténhet veszteség miatt a' status által kérdőre vonassék, — a' senatust, és a' képviselők házat sept. 16ára rendküli gyűlésre hívta meg, mellynek egyedüli czélja leend az eszközökről gondoskodni, mik a' jövőndő népszükségét elhárítsák. — (Termés dolgában mi sem vagyunk sokkal kedvezőbb helyzetben, mint a' belgák, s nálunk még sem igen gondolkoznak az illetők megelőzéséről ama bajoknak, melylyeket a' beállandó tél a' tavalyinál még aggasztóbb alakban idézhetne elé.)

77dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Gőzhajózási jelentés.

I. Dunai gőzhajózás.

Minden nap indul egy hajó Bécs felé — reggeli 7 órakor. (september 15kétől kezdve Bécsből délután indul a' gőzhajó Pest felé s Pozsonynál töltvén az éjt, másnap érkezik Pestre.
Hetenként négyszer, u. m. vasárnap, kedden, szerdán és pénteken reggeli 5 órakor Zimony felé. A' kedden induló gőzhajó mind lenenet — mind feljövotkor Eszéknel utast málbástul s egyéb terhet is felvesz, vagy pártra szállit.
A' Pestről september 7dikén s 21én Zimonyba induló gőzök az oláh; a' september 14kén és 28án indulók pedig a' török részeni közlekedést egész Konstantinápolyig eszközlik.
Zimonyból Orsovára minden kedden és pénteken indul egy gőzös.

II. Tiszai gőzhajózás.

Minden hétfőn, a' Pestről induló gőzös megérkezte után, indul egy gőzös Uj-vidékről Tittel felé, s innen Szegedre, hol szerdán este meg is érkezik.

A' dunai és tiszai gőzhajózásról szóló részletes kimutatás, mint szinte az illető árhoatok jegyzékei mindenkor kaphatók a' gőzhajózási hivatalban. Pest september 2kán 1845. Gőzhajózási hivatal 3—4

Hirdetvény. Ugocsa megyében fekvő Batár helységben egy részjószág, melly tágas belső telkekből, külső szántóföldekből, kaszálókból, erdőrészekből álló lak- és gazdasági épületekkel el vagyion látva, s Nozák házas társaktól az alapítványok részére biróilag elfoglaltatott folyó 1845ik évi october hónap 9dik napján, déli órákban, a' helyszínén tartandó birói árverés utján egy tagban, vagy részenként el fog adatni, a' venni szándékozók tehát a' fen kített napra és helyre ezennel meghivatnak, 2—3

Haszonbérlet.

Nemes 11 éves vármegyében kebeleztett Marifüi pusztának Tiszaföldvár szomszédságában lévő és báró Podmaniczky Andor ur esődtömegehez tartozó 2751 óasztályozott hold kiterjedésű része jövő

1846 k évi Szentgyörgy naptól számított 2 évre, választványi határozat következtében haszonbérbe adandó lévén, az írásbeli ajánlatokat october 10kéig elfogadja Pesten a' megyei háznál Nagy István főmeggondnok. 1—3

Liszt- zab- és széna-szolgáltatás árcsökkenés utján.

T. ns Pest megye határozata következtében a' katonaság, rabok és megyei szolgák ellátására 1845dik évben megkívántató liszt- zab- és széna-mennyiségek azon része, melly az illető közlegek részéről képezben kivantatott megváltani, árcsökkenés utján fogván beszereszteni: az alább következő helyeken árcökkenés tartatik:

- 1) Sz. kir. Pest városban a' megyeház nagyobb teremben f. é. september 28ai délelőtti 10 órakor, 45,945 font rozslisztre és 3650 katonaszabályszerű széna-részletre.
- 2) Soroksár m. városban f. é. October 1jén délelőtti 9 órakor, 37 ezer 128 font rozslisztre, 32,044 zab- és 30,733 széna-részletre.
- 3) Nagy-Kőrös mezővárosban f. é. october 5kén délelőtti 9 órakor 15,569 zab- és 12,653 széna-részletre.
- 4) Czegléd mezővárosban f. é. october 6kán délelőtti 9 órakor 8715 font rozslisztre, 31,266 zab- és 37,659 széna-részletre.
- 5) Nagy-Káta mezővárosban f. é. october 8kán délelőtti 9 órakor, 23,537 zab- és 15,433 széna-részletre.

A' vállalkozni szándékozók ezennel meghivatnak, hogy a' fenebb kített helyeken és napokon, a' vállalkozás biztosítékául értéki állásukat kimutató hiteles bizonyítványokkal megjelenni sziveskedjenek.

A' vállalkozók kívánatához képeát a' fenebb kített mennyiségek apróbb részletekre fognak osztani.

A' szállítás ideje s egyéb kellekei iránt az árcsökkenés megkezdése előtt felolvasandó, s Pesten Balla Károly udvari kapitány urnál, Soroksáron, Nagy-Kőrösön, Czeglédén és Nagy-Kátán pedig az illető városi birónál addig is megtekinthető szerződés mintájából előre kiki tudomást szerezhethet magának. — Kelt Pesten sept. 8kán 1845. Nyáry Pál t. n. Pestmegye m. alispánja. 4—6

Statuspapir- és részvény-árkelet. Bécs, sept. 16kán.	
bankrészvény	1612 fr. pesti lánchid-részvény
1834ki 500 p. frtos kölesön	797 1/2 „ bécs-glognitzai vasut 100 fr. 116 1/2 „
1839ki 250 p. frt.	324 3/8 „ pozsony-nagyszombati „ 100 „
Eszterházy 40 fr. sorskötel.	57 1/4 „ középponti „ (100 fr.) 116 1/8 „
es. kir. arany agio 100tal	2 1/2 „ duna-gőzhajózási „ 690 1/2 „